

Gebrek aan visie

Het Nederlandse kabinet stamp't als een olifant rond in de porseleinkast van het pensioenstelsel. Als het fundament daarvan niet wordt versterkt, dan staat het toekomstig sociaal-economisch beleid op drijfzand.

Arnoud W.A. Boot

Hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten

De zegeningen van ons systeem zijn dat het relatief grote zekerheden kent voor pensioengerechtigden, lage kosten heeft en volledig gedekt is (kapitaaldekking). Van alle kanten wordt het systeem echter onder vuur genomen. Is het wel betaalbaar gezien het vergrijzingsprobleem? Bedreigt de toenemende individualisering de solidariteit niet? Is het flexibel genoeg? Wordt het door het steeds machtiger Europa niet gezien als een gesloten 'Nederlands onderonsje'? En de bedrijven willen door scherpere accountingeisen af van de risico's in pensioenen. Dit dreigt tot systeemwijzigingen te leiden waar pensioengerechtigden alle risico's dragen.

Ik voorzie mogelijke aanpassingen die tegelijkertijd de oplossing bieden voor de langetermijninrichting van prepensioen, vut en levensloop. En zeker, overgangsregelingen moeten fatsoenlijk zijn, en pressie van de vakbeweging is hiervoor onmisbaar. Ik schets het perspectief op langere termijn, maar laat ik vooral oproepen tot het instellen van een onafhankelijke taskforce die, los van het stroperige maatschappelijke krachtenveld een voorzet geeft voor de toekomstige inrichting van ons pensioenstelsel. Het rapport van de Engelse Pensions Commission (*Turner Report*) laat zien hoe nuttig dat is.

In essentie gaat het over de creatie van een stabiel pensioenstelsel met voldoende zekerheden voor huidige en toekomstige pensioengerechtigden zonder dat we het over een paar jaar opnieuw onder de loep moeten nemen. Dat is namelijk het probleem met het huidige kabinetsbeleid. Het mist een fundament, en dat maakt het tijdelijk.

In het debat staan pensioenen en arbeidsparticipatie centraal. In ons polderlandje zijn deze begrippen innig met elkaar verbonden; vut, prepensioen en een hele zwik andere begrippen gaan hierover. Daar moeten we vanaf. Pensioenen moeten goed worden geregeld, maar zijn er niet om arbeidsparticipatie te sturen. Dit betekent dat het pensioenstelsel 'arbeidsparticipatieneutraal' moet zijn. Het is ieders eigen verantwoordelijkheid een jaartje eerder of later met pensioen te gaan. De financiële consequenties van deze strikt individuele en vrijwillige beslissing moeten bij het desbetreffende individu liggen. Het pensioenstelsel moet dus 'actuarieel fair' zijn. De belangrijke keuze dan is hoeveel fiscaal gefaciliteerd pensioen kan worden opgebouwd. Als de belastingtarieven per schijf (inclusief premies) van gepensioneerden en werkenden worden gelijkgetrokken is dit een bijna neutrale exercitie: aftrek nu betekent immers meer belasting later.

In zo'n stelsel kunnen levensloop- en prepensioenregelingen worden ingebouwd. In essentie worden hiermee pensioenaanspraken vroegtijdig omgezet in loon. Het *Turner Report* laat zien dat tussentijdse onttrekkingen wel aan strikte maxima moeten worden

gekoppeld; gedwongen besparingen zijn cruciaal voor de pensioenvoorziening, en ongelimiteerde tussentijdse onttrekkingen plegen hier een aanslag op. De koppeling aan het pensioen betekent ook dat de uitvoering collectief is en niet via individuele polissen op de commerciële markt plaatsvindt.

Dan zijn we er nog niet. De gewenste zekerheden van de aanspraken in ons pensioensysteem vereisen verder gaande aanpassingen. De huidige praktijk waarin de sociale partners jongleren om 'het systeem' in de lucht te houden is nogal paternalistisch. Het toenemende contractuele perspectief in de maatschappij vraagt om een betere specificatie van rechten en plichten.